

медицине, криминологије и других знаности. Текст је дидактички веома успјешно обликован, темељит и с високим ступњем обраде појединих питања која су наглашено значајна за криминалистичку праксу, уз јасно дате теоретске основе, тако да уџбеник представља цјеловито, суставно дјело и посебно вриједан приручник за практичаре. Дакле, дидактички моменат обликовања текста, како је истакнуто, аутори су у потпуности уважили, а то је круцијално питање за квалитету уџбеника. Стил писања је уједначен, лако разумљив, језик течан, стручно називље стандардно и разумљиво, а излагања занимљива и крајње јасна. Штета је што простор ауторима није дозвољавао да своја излагања поткријепе већим бројем анализираних случајева из праксе.

Оно што је потребно посебно нагласити када је ријеч о унутарњој структури излагања аутора, је чињеница да оно суставно обрађује поједине теме и да се перманентно препознаје толико потребна међусобна веза формалноправног и материјалноправног елемента с криминалистичким, дакле – дијалектички однос форме и садржаја.

Потенцијалним корисницима уџбеник ће користити за стјецање неопходних знања која ће примјењивати у пракси у оквиру својих дјелатности на конкретне случајеве. "Анатомија" процеса откривања, истраживања и доказивања кривичних дјела, у великом дијелу је оригиналан рад аутора, као резултат дугогодишњег рада у овој области, што дјелу даје посебну вриједност.

На крају треба констатирати да је ријеч о зрелом и озбиљном раду, који није само знанствено теоријски на завидној висини, већ има и значајну апликативну вриједност. По свом опсегу, систематизи излагања, а посебно мноштву информација, то је озбиљно, заокружено дјело знанственог карактера из подручја криминалистичке знаности. Онако како је рад конципиран и садржајно богат, пружа могућност ширег кориштења. Стога се може свесрдно препоручити за кориштење приликом теоријских проучавања, а још више практичарима којима ће теоретски аспекти криминалистичке знаности проширити криминалистичке спознајне хоризонте и обогатити криминалистичко поступање и размишљање на путу утврђивања истине и правде.

доц. др Душко Модли

Др Миленко Крећа, ПРАВО МОРА – НАУЧНО ИСТРАЖИВАЊЕ МОРА И ПРЕНОС ПОМОРСKE ТЕХНОЛОГИЈЕ, "Научна књига", Београд, 1990, стр. 281

Монографија проф. др Миленка Креће посвећена је једном новом подручју из области права мора, тематски потпуно необрађеном у нашој, а само делимично обрађеном у светској литератури. У том смислу студија *Научно истраживање мора и пренос поморске технологије* представља пионирски подухват, први рад ове врсте у нас.

Три су основна питања предмет ове монографије. Прво је анализа основних обележја међународног режима морских појасева, уз критички осврт на устаљена доктринарна схватања. По ауторовим речима, ван сваког је спора да су појасеви унутрашњих морских вода и територијалног мора правне форме путем којих се институционализује суверена власт државе, облици "*de jure*" присвајања појединих делова мора. Из императивне одредбе која каже да је отворено море "слободно за све

народе”, на први поглед изгледа да је из самог појма отвореног мора искључен сваки облик присвајања. Међутим, у стварности се ти односи јављају у другачијем светлу. Премиса о формалној једнакости држава на просторима отвореног мора доводи, у условима фактичке неједнакости, до индиректног, фактичког, присвајања мора од стране моћних поморских сила. Фактичко присвајање отвореног мора од стране великих поморских сила, прогресивно је расло с напретком технологије и повећањем обима и квалитета непловидбених коришћења, тако да је удео већег броја држава у коришћењу акцесорних слобода отвореног мора, практично занемарљив.

Премиса фактичког карактера о неисцрпљивости мора и његових богатстава, уздрмана је технолошким развојем. Импресивна богатства мора, како она из живих, тако и из неживих извора, почела су да се користе на начин и у обиму који су у блиској прошлости личили на футуристику.

Конвенција из 1982. уноси у феномен институционализације морских појасева одређене новине, квантитативне и квалитативне природе. Квалитативне се испољавају кроз проширење морских појасева, а квантитативне кроз установљавање нових појасева у интересу обалних држава. Из тих перспектива проф. Крећа указује на значај, садржину и последице научног истраживања мора. Ово је друго питање којим се аутор бави.

Богатства мора су неизмерна. Исхрана становништва великог броја земаља, у знатној мери у зависности је од искоришћавања биолошких богатстава мора. Пронађене су огромне резерве нафте и гаса; још су значајније резерве минералних сировина откривених на дну мора и у његовом подземљу. Користи од мора се не ограничавају само на биолошка и минерална богатства. Научници већ наговештавају енергетске потенцијале мора. Мада су истраживања тек на почетку, указује се на могућност плиме и осеке у енергетске сврхе, а особито снаге таласа и морских струја. Осећај скучености копнених простора, подстакнут наглим демографским растом, окреће поглед човечанства ка мору као просторном потенцијалу који ће се у будућности користити у стабене, рекреативне и индустријске сврхе. Аутор с правом указује да се однос према мору не би смео свести на осавремењену неолитску филозофију истраживања богатстава која у њему леже. Напори за искоришћавање богатстава мора морају се на рационалној основи удружити са напорима да се искоришћавањем мора не дира у његову активну живу супстанцу, већ да се његовим богатствима разумно управља. Однос према мору, по речима писца, пробни је камен историјске зрелости човека као интелегентног бића, из чега се извлачи поука о пустошењу природе на копну. Аутор налази снаге да постави границе својој фаустовској амбицији да овлада светом.

Дајући сажет историјски осврт научног истраживања мора у прошлости, писац помно анализира сам појам научног истраживања у модерном смислу речи, омеђавајући истовремено предмет свог истраживања. У пракси Уједињених нација врши се подела на фундаментална и примењена истраживања. Прва, названа и чисто научним истраживањима, своде се на активност којом се не остварује непосредан економски циљ, већ представљају само претходну фазу након које су конкретна истраживања на терену неопходна за ефективно искоришћавање морског богатства. Међутим, проф. Крећа се критички од-

носи према оваквим схватањима, сматрајући да она немају потребну критичку масу да би, са становишта међународног права, конституисала основ за међународноправно уређење истраживања. Њихова повезаност је тако уска да се не могу вештачки разграничавати фундаментално и примењено истраживање.

Писац, затим, излаже општа међународна правна правила која се могу применити на научно истраживање мора, а посебну пажњу посвећује условима за научно истраживање мора у оквиру Конвенције о праву мора 1982.

Трећи предмет анализе је пренос поморске технологије. Два су основна технолошка модела искоришћавања биолошких богатстава мора, које писац посматра са правне тачке гледишта, уз указивање на низ конкретних правних решења којима би се могле попунити постојеће празнине у овој материји. Први модел могао би се оквалификовати као традиционални, а други професор Крећа назива новим, технолошким моделом. Овај, пак, полази од искоришћавања биолошких богатстава мора и састоји се у организованом и култивисаном узгоју живих организама – тзв. марикултура. Појам преноса поморске технологије, правилно примећује проф. Крећа, динамичка је делатна страна феномена технологије. На општи начин могао би се оквалификовати као уступање комплетног технолошког ланца, или само његових карика, од стране земаља које поседују технологију, земљама које су лишене те технологије. Централну тачку у овом делу рада представља анализа правила о преносу поморске технологије, коју је аутор подвргао критичкој анализи на један изузетно конструктиван начин. С тим у вези он подвлачи разлику између општих одредаба садржаних у оперативном делу Конвенције и специјалних одредаба које садржи Анекс III Конвенције. Своју студију аутор завршава низом конкретних предлога, како би се пронашла одговарајућа решења за изузетно сложене проблеме које Конвенција о праву мора није решила.

Монографија професора Креће представља изврстан научни рад, писан маниром врсног познаваоца међународног јавног права. Обилује суптилним правним анализама, уз које се даје и фактографија без које је немогуће обрађивати једну деликатну регулативу какву представља ново право мора, посебно када је реч о научном истраживању мора и преносу поморске технологије. Рађена је на основу богате изворне грађе, богате стране и домаће литературе, писана јасним и лепим правничким језиком.

Ово је пионирски рад у овој деликатној материји. Од интереса је за оне земље које не располажу довољним правним знањима о значењима решења уграђених у Конвенцију из 1982. године. Представља значајан ослонац и за нашу земљу, пред којом стоји задатак да изгради регулативу прилагођену Конвенцији чији је потписник.

проф. др Ненад Ђорђевић

C.M. V. Clarkson, UNDERSTANDING CRIMINAL LAW, London, 1989

Главни ауторов циљ је излагање основних појмова кривичног права, а како је *Разумејући кривично право* по свом карактеру универзитетски уџбеник, он је за британску литературу те врсте традиционално подељен на три основна дела, од којих се први односи на кривичну